

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นการสรุปเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษา กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ภาคต้นปีการศึกษา 2536 โดยวิธีสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ใช้เกณฑ์กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน (Taro Yamane) คำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างจากประชากร ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างนักเรียน 397 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
  - 2.1 แบบสอบถาม ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แบ่งเป็น 2 ตอน ลักษณะแบบสอบถามมีทั้งแบบเติมข้อความและแบบตรวจรายการ (Check list)
  - 2.2 แบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ลักษณะแบบวัดเป็นแบบลิเคอร์ท (Likert Scale) ประกอบด้วยข้อความด้านนิมมาน (Positive Statement) และข้อความด้านนิเสธ (Negative Statement)
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 22 โรงเรียน แบบสอบถาม

ถามที่ส่งไปมีทั้งหมด 506 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ตัวแปรปัจจัยต่าง ๆ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับตัวแปรปัจจัย และ ตัวแปรปัจจัยกับตัวแปรเจตคติ โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์อย่างง่าย (Simple Correlation Coefficient) และสร้างสมการทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากกลุ่มตัวแปรปัจจัยที่ดีที่สุด โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ และนำเสนอในรูปตาราง และความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติพื้นฐานในตัวแปรปัจจัยด้านต่าง ๆ

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรปัจจัยด้านนักเรียน ได้แก่ จำนวนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนชายและนักเรียนหญิงในกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนใกล้เคียงกัน แยกเป็นนักเรียนหญิงร้อยละ 51.00 และนักเรียนชายร้อยละ 49.00 สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาคเรียนที่แล้วส่วนใหญ่ ร้อยละ 44.90 มีคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.00-2.99 รองลงมาร้อยละ 42.30 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.00-4.00 ส่วนนักเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีคะแนนอยู่ระหว่าง 1.00-1.99 นั้น มีเพียงร้อยละ 12.80 เท่านั้น โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.71 สำหรับจำนวนพี่น้องรวมทั้งตัวนักเรียนพบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีจำนวน พี่น้อง 3-4 คน คิดเป็นร้อยละ 47.2 รองลงมาคือ มีจำนวนพี่น้อง 1-2 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 ส่วนนักเรียนที่มีจำนวนพี่น้อง 7-11 คน มีจำนวนน้อยที่สุด คือ มีเพียงร้อยละ 2.60 โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนมีจำนวนพี่น้อง 3 คน สำหรับลำดับการเกิดของนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 39.30 มีลำดับการเกิดเป็นคนที่ 1 รองลงมาคือร้อยละ 28.30 มีลำดับการเกิดเป็นคนที่ 2 ส่วนนักเรียนที่มีลำดับการเกิด เป็นคนที่ 5-11 มีจำนวนน้อยที่สุด คือ มีเพียงร้อยละ 4.90 โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนมีลำดับการเกิดเป็นคนที่ 2 สำหรับจำนวนเงินที่นักเรียนใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อวัน นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 46.80 ใช้จ่ายเงินโดยเฉลี่ยวันละ 10-15 บาท รองลงมาร้อยละ 27.30 ใช้จ่ายเงินโดยเฉลี่ยวันละ 16-20 บาท ส่วนนักเรียนที่ใช้จ่ายเงินโดยเฉลี่ยวันละมากกว่า 30 บาท มีจำนวนน้อยที่สุด คือ มีเพียงร้อยละ 2.00 เมื่อคิดโดยเฉลี่ยแล้ว นักเรียนใช้จ่ายเงินวันละ 16.26 บาท

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวแปรปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่

ผู้ปกครองที่ให้การอบรมเลี้ยงดูส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.00 เป็นมารดา รองลงมาร้อยละ 19.80 เป็นบิดา และน้อยที่สุดร้อยละ 11.30 เป็นผู้อื่นที่ไม่ใช่บิดาหรือมารดา

สำหรับอายุของผู้ปกครอง ส่วนใหญ่ร้อยละ 51.00 มีอายุระหว่าง 36-45 ปี รองลงมาร้อยละ 2.80 มีอายุระหว่าง 25-35 ปี และน้อยที่สุดคือร้อยละ 1.80 มีอายุต่ำกว่า 25 ปี สำหรับการศึกษาของผู้ปกครองส่วนใหญ่ร้อยละ 54.00 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือเทียบเท่า รองลงมาร้อยละ 16.60 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (7) หรือเทียบเท่า ในจำนวนนี้พบว่าผู้ปกครองที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวนเพียงร้อยละ 2.40 และไม่มีผู้ปกครองของนักเรียนคนใดจบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี สำหรับในด้านอาชีพของผู้ปกครองนั้น ผู้ปกครองส่วนใหญ่ร้อยละ 31.60 ประกอบอาชีพเป็นคณงานหรือลูกจ้างทั่วไป รองลงมาร้อยละ 26.70 ประกอบอาชีพค้าขาย ส่วนผู้ปกครองที่ประกอบอาชีพทำการเกษตร มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 1.20 สำหรับรายได้ของผู้ปกครองนั้น ผู้ปกครองส่วนใหญ่ร้อยละ 32.20 มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน รองลงมาร้อยละ 24.30 มีรายได้ตั้งแต่ 2,001-4,000 บาทต่อเดือน ส่วนผู้ปกครองที่มีรายได้ตั้งแต่ 10,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป ซึ่งเป็นรายได้สูงที่สุดนั้น มีเพียงร้อยละ 10.10 สำหรับจำนวนสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ร้อยละ 62.10 มีจำนวนสมาชิก 2-5 คน รองลงมาร้อยละ 33.40 มีจำนวนสมาชิก 6-10 คน และจำนวนสมาชิก 11-16 คน มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 4.50 โดยเฉลี่ยแล้วนักเรียนมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 5-6 คน

เมื่อพิจารณาสภาพแวดล้อมของบ้าน ในด้านลักษณะที่อยู่อาศัยพบว่าลักษณะที่อยู่อาศัยของนักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 30.80 เป็นบ้านไม้สองชั้น รองลงมาร้อยละ 25.10 เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ส่วนเป็นกระท่อมและอื่น ๆ น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.40 เท่ากัน สำหรับความสะดวกของบ้าน บ้านของนักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 46.40 สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยบางวัน รองลงมาร้อยละ 39.30 สะอาดเรียบร้อยทุกวัน ส่วนสกปรกรกรุงรังทุกวันมีจำนวนน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 1.00 สำหรับลักษณะบริเวณรอบบ้านของนักเรียน ร้อยละ 39.30 ปลูกต้นไม้ร่มรื่นสวยงาม รองลงมาร้อยละ 21.90 สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่วนอื่น ๆ มีจำนวนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 1.40

สำหรับลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.70 เป็นแบบประชาธิปไตย รองลงมาร้อยละ 37.90 เป็นแบบเข้มงวดกวดขัน และแบบปล่อยปละละเลยมีน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 5.50 สำหรับการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง และการปฏิบัติของผู้ปกครองในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.44 และ 3.15 ตามลำดับ

1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวแปรปัจจัยด้านโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวแปรปัจจัยด้านโรงเรียน พบว่าการอบรมสั่งสอนของครูในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 3.79 และ 3.50 ตามลำดับ ส่วนการปฏิบัติของครู การจัดกิจกรรมในหลักสูตร และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.24, 3.10 และ 2.95 ตามลำดับ

1.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวแปรปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวแปรปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อนพบว่า การเลียนแบบเพื่อนและการชักจูงของเพื่อนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 เท่ากัน สำหรับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18

1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวแปรปัจจัยด้านสื่อมวลชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวแปรปัจจัยด้านสื่อมวลชนพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากโทรทัศน์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 รองลงมาคือ นักเรียนได้รับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากหนังสือพิมพ์และวิทยุอยู่ในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.88 เท่ากัน

1.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวแปรปัจจัยด้านชุมชนพบว่า

นักเรียนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับชุมชนในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 รองลงมาคือ สภาพแวดล้อมในชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และกิจกรรมในชุมชนที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกันมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.81, 2.61 และ 2.47 ตามลำดับ

1.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวแปรปัจจัยด้านศาสนา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ตัวแปรปัจจัยด้านศาสนา พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การปฏิบัติของสงฆ์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.49 รองลงมาคือ กิจกรรมหรือพิธีกรรมต่าง ๆ และ คำสอนในศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 และ 3.17 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียน พบว่านักเรียนมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทุกด้านในระดับดีได้แก่ การรักษาความสะอาด การใช้ตัวอย่างถูกวิธี การป้องกันมลพิษในอากาศ การบริโภคอาหารที่ปราศจากสารพิษ และการใช้วัสดุธรรมชาติแทนโฟมและพลาสติก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40, 3.26, 3.17, 3.16 และ 3.29 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยที่ศึกษากับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับตัวแปรปัจจัย 66 ตัว ทั้ง 7 ด้าน คือ ตัวแปรปัจจัยด้านนักเรียน ตัวแปรปัจจัยด้านครอบครัว ตัวแปรปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน ตัวแปรปัจจัยด้านสื่อมวลชน ตัวแปรปัจจัยด้านชุมชน และตัวแปรปัจจัยด้านศาสนา สามารถสรุปได้ ดังนี้

3.1 ตัวแปรปัจจัยด้านนักเรียน ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (X_2) ($r=.345$) ส่วนตัวแปรปัจจัยด้านนักเรียนที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ จำนวนเงินที่นักเรียนใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อวัน (X_{15}) ($r=.115$) สำหรับเพศ (X_1) จำนวนพี่น้อง (X_9) และลำดับการเกิด (X_4) ไม่มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ตัวแปรปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ($X_{16.1}$) การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง ($X_{17.1}$) และ การปฏิบัติของผู้ปกครอง ($X_{17.2}$) ($r=.152, .254$ และ $.146$ ตามลำดับ) ส่วนตัวแปรปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ทางลบกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน ($X_{16.2}$) ($r=.124$) สำหรับอายุของผู้ปกครอง (X_7) การศึกษาของผู้ปกครอง (X_8) รายได้ของผู้ปกครอง (X_{10}) อาชีพของผู้ปกครอง ($X_{9.1}$ ถึง $X_{9.7}$) จำนวนสมาชิกในครอบครัว (X_{11}) และสภาพแวดล้อมของบ้าน (X_{12} ถึง $X_{15.5}$) ไม่มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 ตัวแปรปัจจัยด้านโรงเรียน ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การปฏิบัติของครู ($X_{18.2}$) ($r=.136$) สำหรับการอบรมสั่งสอนของครู ($X_{18.1}$) กิจกรรมในหลักสูตร ($X_{18.3}$) กิจกรรมเสริมหลักสูตร ($X_{18.4}$) และสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ($X_{18.5}$) ไม่มีความสัมพันธ์ทางเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.4 ตัวแปรปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อนที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การเลียนแบบเพื่อน ($X_{19.2}$) ($r=.155$)

สำหรับความประพฤติของเพื่อน ($X_{1.1}$) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของเพื่อน ($X_{1.2}$) และการชกของเพื่อน ($X_{1.3}$) ไม่มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.5 ตัวแปรปัจจัยด้านสื่อมวลชนที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การได้รับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากโทรทัศน์ ($X_{20.1}$) ($r=.252$) สำหรับการได้รับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากหนังสือพิมพ์ ($X_{20.2}$) และการได้รับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากวิทยุ ($X_{20.3}$) ไม่มีความสัมพันธ์กับเจตคติ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.6 ตัวแปรปัจจัยด้านชุมชน ที่มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่มีความสัมพันธ์ทางลบ ได้แก่ กิจกรรมในชุมชน ($X_{21.1}$) ($r=.149$) สำหรับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ($X_{21.2}$) สภาพแวดล้อมในชุมชน ($X_{21.3}$) และ ความสัมพันธ์ในชุมชน ($X_{21.4}$) ไม่มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.7 ตัวแปรปัจจัยด้านศาสนา ได้แก่ คำสอนในศาสนา ($X_{22.1}$) การปฏิบัติของสงฆ์ ($X_{22.2}$) และกิจกรรมหรือนิธีกรรมต่าง ๆ ($X_{22.3}$) ไม่มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นว่าตัวแปรทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 10 ตัวแปรดังกล่าวมี 7 ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางบวก ส่วนอีก 3 ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทางลบ ดังนี้

ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวก ได้แก่

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง
3. การได้รับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากโทรทัศน์
4. การเลียนแบบเพื่อน
5. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย
6. การปฏิบัติของผู้ปกครอง

7. การปฏิบัติของครู
ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นลบ ได้แก่
  1. กิจกรรมในชุมชน
  2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน
  3. จำนวนเงินที่นักเรียนใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อวัน

4. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อค้นหาตัวแปรทำนายที่ดีในการทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เมื่อพิจารณาลำดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยด้านนักเรียน ตัวแปรปัจจัยด้านครอบครัว ตัวแปรปัจจัยด้านโรงเรียน ตัวแปรปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน ตัวแปรปัจจัยด้านสื่อมวลชน ตัวแปรปัจจัยด้านชุมชนและตัวแปรปัจจัยด้านศาสนา กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียน ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มหรือลดตัวแปรเป็นขั้น ๆ ปรากฏว่ามีตัวแปรสำคัญที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการถดถอย (สมการทำนาย) รวม 9 ตัวแปร และตัวแปรดังกล่าวเรียงตามลำดับความสำคัญของค่าสหสัมพันธ์พหุคูณถดถอย ได้แก่

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง
3. การได้รับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากโทรทัศน์
4. กิจกรรมในชุมชน
5. กิจกรรมเสริมหลักสูตร
6. จำนวนเงินที่นักเรียนใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อวัน
7. การปฏิบัติของครู
8. การปฏิบัติของผู้ปกครอง
9. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน

ตัวแปรทั้ง 9 ตัว ดังกล่าว สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวน หรือร่วมกันทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนได้ประมาณ ร้อยละ 24.55 ($R^2 = .2455$) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งจากตัวทำนายเหล่านี้ สามารถสร้างทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐาน ดังต่อไปนี้

4.1 สมการทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนในรูปคะแนนดิบ

คือ

$$\begin{aligned}
 \text{เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม} &= 2.5627 + 0.1033 \text{ (ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน)} \\
 &+ 0.0678 \text{ (การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง)} \\
 &+ 0.0649 \text{ (การได้รับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากโทรทัศน์)} \\
 &- 0.0469 \text{ (กิจกรรมในชุมชน)} \\
 &- 0.0451 \text{ (กิจกรรมเสริมหลักสูตร)} \\
 &- 0.0038 \text{ (จำนวนเงินที่นักเรียนใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อวัน)} \\
 &+ 0.0347 \text{ (การปฏิบัติของครู)} \\
 &+ 0.0451 \text{ (การปฏิบัติของผู้ปกครอง)} \\
 &- 0.0502 \text{ (การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน)}
 \end{aligned}$$

4.2 สมการทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนในรูปคะแนน

มาตรฐาน คือ

$$\begin{aligned}
 \text{เจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม} &= 0.2391 \text{ (ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน)} \\
 &+ 0.1747 \text{ (การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง)} \\
 &+ 0.1700 \text{ (การได้รับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากโทรทัศน์)} \\
 &- 0.1510 \text{ (กิจกรรมในชุมชน)} \\
 &- 0.1134 \text{ (กิจกรรมเสริมหลักสูตร)} \\
 &- 0.0957 \text{ (จำนวนเงินที่นักเรียนใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อวัน)} \\
 &+ 0.0928 \text{ (การปฏิบัติของครู)} \\
 &+ 0.0965 \text{ (การปฏิบัติของผู้ปกครอง)} \\
 &- 0.0510 \text{ (การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน)}
 \end{aligned}$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในปัจจัยต่าง ๆ กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านนักเรียน ด้านครอบครัว ด้านโรงเรียน ด้านกลุ่มเพื่อน ด้านสื่อมวลชน ด้านชุมชน และด้านศาสนากับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัย

ได้อภิปรายโดยเรียงตามลำดับตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

1.1 ตัวแปรปัจจัยด้านนักเรียน จากการศึกษาพบว่าตัวแปรปัจจัยด้านนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 2 ตัวแปร ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจำนวนเงินที่นักเรียนใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อวัน โดยที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวก ส่วนจำนวนเงินที่นักเรียนใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อวันมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นลบ

ผลการวิจัยที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แสดงว่า นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูง ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนที่มีสติปัญญาดี และนักเรียนที่มีสติปัญญาดีมักจะเป็นนักเรียนที่สามารถรับการถ่ายทอดความรู้และเจตคติเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ได้ดี ดังที่ อนาตาซี (Anastasi, 1961) ได้กล่าวไว้ว่า "ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญ 2 ด้าน คือ สติปัญญา และสภาพแวดล้อม" นอกจากนี้โรเซนเบอร์ก และโฮว์แลนด์ (Rosenburge and Hovland, 1960) แมกกาย (McGuire, 1969) ไทรแอนดิส (Triandis, 1971) มอร์แกน และคิง (Morgan and King, 1975) ต่างก็เชื่อว่าสติปัญญาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้เกิดเจตคติ และผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเจลิม อ้าเอี่ยม (2528) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับเจตคติเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ นิล กิล และ ทิสเมอร์ (Neal Gill and Tismer, 1969) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิชาเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า เจตคติมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับ มาโจริแบงค์ (Majoribank, 1976) ได้ศึกษาเจตคติความสามารถทางสติปัญญา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า คะแนนที่ได้จากการวัดเจตคติ จะเพิ่มขึ้นตามความสามารถทางสติปัญญาและมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เพิ่มขึ้นด้วย

ผลการวิจัยที่พบว่า จำนวนเงินที่นักเรียนใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อวันมีความสัมพันธ์ในทางลบกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แสดงว่านักเรียนที่ใช้จ่ายเงินโดยเฉลี่ยต่อวันมากมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่ำ ผลการวิจัยนี้ยังไม่พบว่าผู้ใดศึกษามาก่อน และเนื่องจากการวิจัยครั้งนี้มิได้มีการศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของนักเรียนว่ามีการใช้จ่ายเงินในทางใดบ้าง อย่างไร ทำให้เกิดข้อจำกัดในการอภิปรายผลการวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ตั้งเป็นข้อสันนิษฐานไว้เพียงว่า การที่นักเรียนใช้จ่ายเงินโดยเฉลี่ยต่อวันมากมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่ำนั้น อาจเนื่องมาจากว่า นักเรียนที่ใช้จ่ายเงินโดยเฉลี่ยต่อวันมากส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ซึ่งไม่มีความจำเป็นมากนักในการที่จะต้องคำนึงถึงเรื่องการประหยัด ซึ่งเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้นเมื่อนักเรียนตอบคำถามในแบบวัดเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นักเรียนอาจจะแสดงความคิดเห็นหนักไปทางด้าน

ที่ไม่เห็นด้วยกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะในข้อที่เกี่ยวกับการประหยัด จึงมีผลทำให้นักเรียนในกลุ่มนี้มีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่ำ

1.2 ตัวแปรปัจจัยด้านครอบครัว จากการศึกษาพบว่า ตัวแปรปัจจัยด้านครอบครัว มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 4 ตัวแปร ได้แก่ การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การปฏิบัติของผู้ปกครอง และการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน โดยที่การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย และการปฏิบัติของผู้ปกครองมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เป็นบวก ส่วนการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เป็นลบ

การที่การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียน แสดงว่านักเรียนที่ผู้ปกครองให้การอบรมสั่งสอนในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูง ทั้งนี้อาจเนื่องจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็ก และมีบทบาทในการให้การอบรมสั่งสอนเด็กในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการปลูกฝังเจตคติให้กับเด็กด้วยดังแนวคิดของบอนเนอร์ (Bonner, 1966) ที่ว่า เจตคติของเด็กมักจะได้รับอิทธิพลมาจากการอบรมสั่งสอนจากครอบครัว โดยเฉพาะจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง นอกจากนี้ กิลฟอร์ด (Guilford, 1966) ยังได้เสนอแนวคิดไว้อีกด้วยว่า "การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครองที่เหมาะสมจะพัฒนาคลิภภาพ และเจตคติของเด็กไปในทิศทางที่พึงปรารถนาได้" ดังนั้น การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองให้การอบรมสั่งสอนในเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่เด็กก็ย่อมจะทำให้เด็กเกิดเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดังกล่าว

การที่การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียน แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูง ทั้งนี้อาจเนื่องจากการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยเป็นวิธีการเลี้ยงดูที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองให้ความเป็นอิสระแก่เด็กพอสมควร และยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็ก ทำให้เด็กมีความมั่นใจในตนเอง มีเหตุผลและมีความรับผิดชอบ ทั้งนี้ มัสเสนและคณะ (Mussen and other, 1969) ได้แสดงความคิดเห็นไว้เช่นกันว่า เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีลักษณะคล่องแคล่ว กล้าแสดงออก มีความกระตือรือร้น และมีความรับผิดชอบสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุศรี หลักเพชร (2517) ที่พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะเป็นเด็กที่มีความรับผิดชอบ รู้จักใช้เหตุผลในการกระทำสิ่งต่าง ๆ มีการไตร่ตรองและปฏิบัติตนในทางที่สังคมยอมรับ เช่นเดียวกับ บัณฑิตา คัคคิอุม (2523) ที่พบว่า "นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีวินัยในตนเองมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยง

คแบบเข้มงวดกวัดขันและแบบปล่อยปละละเลย" เท่าที่กล่าวมาจะเห็นว่าอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่ต้องอาศัย ความมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบต่อสังคม และการปฏิบัติที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การที่ เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะทำให้เด็กมีลักษณะดังกล่าวซึ่งจะก่อให้เกิดเจตคติ ที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย

การที่การปฏิบัติของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แสดงว่านักเรียนที่มีผู้ปกครองปฏิบัติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาก มีแนวโน้มที่จะมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูง ทั้งนี้อาจเนื่องจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง เป็นผู้มีอิทธิพลต่อคลิสิกภาพ อารมณ์ เจตคติ และพฤติกรรมของเด็ก เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่ช่างสังเกต และสามารถจดจำสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่ปฏิบัติได้อย่างแม่นยำ ดังนั้น การที่เด็กได้เห็นการปฏิบัติของผู้ปกครองในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงมีผลทำให้เด็กเกิดเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประดินันท์ อปรมัย (2518) ที่ว่าพ่อแม่ทำอะไรเป็นระเบียบเรียบร้อย เด็กย่อมจะมีเจตคติที่ดีต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

การที่การเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวัดขัน มีความสัมพันธ์ในทางลบกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวัดขันมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวัดขันจะทำให้เกิดท่าทีความรู้สึกและพฤติกรรมไปในทางลบหรือมักจะมีมองโลกในแง่ร้าย ดังที่มิลเลอร์ (Miller, 1961) พบว่า "ยิ่งพ่อแม่เลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวัดขันมากเท่าไร ลูกจะยิ่งเกิดความรู้สึกหงุดหงิดคับข้องใจมากขึ้นเท่านั้น และลูกมีความรู้สึกคับข้องใจมากเท่าไรก็ยิ่งจะทำให้เกิดความก้าวร้าวมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การเกิดเจตคติในเรื่องต่าง ๆ ไปในทางที่ไม่ดี" ในปัจจุบันปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งเกิดจากเจตคติและพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาของคน เช่น เกิดจากการขาดความรับผิดชอบ ความก้าวร้าวชอบทำลายทรัพย์สินสิ่งของสาธารณะรวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ การอบรมแบบเข้มงวดกวัดขันของผู้ปกครอง อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กเกิดเจตคติ และพฤติกรรมดังกล่าว อันส่งผลมาถึงการทำให้เด็กเกิดเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่ำด้วย

1.3 ตัวแปรปัจจัยด้านโรงเรียน จากการศึกษาพบว่าตัวแปรปัจจัยด้านโรงเรียนที่มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ การปฏิบัติของครู โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวก แสดงว่านักเรียนที่มีครูปฏิบัติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากเด็กในวัยประถมศึกษาเป็นเด็กที่ให้ความเคารพเชื่อฟังครูและมักจะจดจำ

เลียนแบบการปฏิบัติของครูซึ่งในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติและเจตคตินี้ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520) ได้แสดงแนวคิดไว้ว่า "การที่บุคคลจะเกิดเจตคติเกี่ยวกับสิ่งใดนั้นเกิดจากการสังเกตการกระทำของบุคคลอื่นที่เขาเคารพ หรือ นิยมชมชอบ" ในปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครทุกโรงเรียน ได้มีการดำเนินการตามโครงการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมของสำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานครอยู่ (สำนักงานศึกษา, 2536) ดังนั้น ครูและผู้บริหารทุกโรงเรียนในสังกัด จึงให้ความสำคัญกับโครงการดังกล่าวและได้มีการดำเนินการตามโครงการมาโดยตลอด จึงทำให้นักเรียนได้เห็นการปฏิบัติของครูในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งในเรื่องการรักษาความสะอาด การประหยัดการใช้น้ำ การป้องกันมลพิษในอากาศ การบริโภคอาหารที่ปราศจากสารพิษ และการใช้วัสดุธรรมชาติแทนโฟมหรือพลาสติก ดังนั้น การปฏิบัติของครูในเรื่องดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่อาจทำให้นักเรียนเกิดเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงขึ้น

1.4 ตัวแปรปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อน จากการศึกษาพบว่าตัวแปรปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อนที่มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือการเลียนแบบเพื่อน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวก แสดงว่านักเรียนที่มีการเลียนแบบเพื่อนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาก มีแนวโน้มที่จะมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูง ทั้งนี้เนื่องจาก นักเรียนในวัยนี้จะใช้ชีวิตอย่างน้อยวันละ 8 ชั่วโมงอยู่ในโรงเรียน และมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนอยู่เสมอ ดังนั้น กลุ่มเพื่อนจึงเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อเด็กในวัยเดียวกัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ นิภา นิธิยาน ที่กล่าวไว้ว่า "เด็กทุกคนจะพยายามเรียนรู้และปฏิบัติตามวิถีทาง และแบบแผนของกลุ่มเพื่อน เด็กจึงพยายามเลียนแบบเพื่อน หรือแสดงพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกันออกมา" ดังนั้น หากกลุ่มเพื่อนแสดงพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ช่วยกันรักษาความสะอาด หรือ ช่วยกันประหยัดการใช้น้ำ เด็กก็จะมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบกัน จนก่อให้เกิดเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดังกล่าว

1.5 ตัวแปรปัจจัยด้านสื่อมวลชน จากการศึกษาพบว่าตัวแปรปัจจัยด้านสื่อมวลชนที่มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ การได้รับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากโทรทัศน์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวก แสดงว่า การที่นักเรียนได้รับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากโทรทัศน์มาก มีแนวโน้มที่จะมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูง ทั้งนี้เนื่องจากโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชน ที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและเจตคติของประชาชน (คณะกรรมการเรื่องการใช้สื่อมวลชนเพื่อการศึกษา, 2519) โทรทัศน์สามารถปลูกฝังเจตคติและความเชื่อให้กับผู้ดูอย่างช้า ๆ แต่ว่าคงทน (ชาญ จันทร่เจียวใช้, 2522) โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครนั้นโทรทัศน์จะเป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น ดังที่ ชาญ จันทร่เจียวใช้

(2522) ได้อ้างถึงงานวิจัยชิ้นหนึ่งที่พบว่า "ร้อยละเก้าสิบของนักเรียนกลุ่มที่ศึกษามิถิลาในการดูแลโทรทัศน์ทุกวัน" ทั้งนี้ เพราะโทรทัศน์มีบทบาทในด้านการให้ความสนุกสนาน ความบันเทิง ความเพลิดเพลิน ฯลฯ และ โทรทัศน์ยังเป็นสื่อมวลชนที่ได้รับความนิยมชมชอบประเภทต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน ทั้งภาพยนตร์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ เพราะโทรทัศน์มีทั้งภาพ แสง สี เสียง ตัวหนังสือ และความเคลื่อนไหวพร้อมกัน ไป นอกจากนี้ ในปัจจุบันโทรทัศน์ได้มีการเสนอข่าวสาร สารคดี เกมโชว์ และโฆษณาต่าง ๆ ที่ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้มากพอสมควร ดังนั้น การที่เด็กได้ดูโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาสาระ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เด็กก็จะได้รับการถ่ายทอดเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไป พร้อมกันด้วย

1.6 ตัวแปรปัจจัยด้านชุมชน จากการศึกษาพบว่าตัวแปรปัจจัยด้านชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ กิจกรรมในชุมชน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นลบ แสดงว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาก มีแนวโน้มที่จะมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น กิจกรรมการรักษาความสะอาด การขุดลอกคลอง การปลูกต้นไม้ เป็นต้น เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กต้องเสียสละเวลาในการเข้าร่วม หรือมีการเรียกรับบริจาคเงินเพื่อสมทบทุนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบ่อยครั้ง จึงอาจทำให้เด็กเกิดความรู้สึกต่อต้านหรือไม่เห็นด้วยกับกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งข้อสันนิษฐานนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของริชมอนด์ (Richmond, 1977) ที่พบว่ากรณีที่นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นมักเป็นไปในกรณีที่นักเรียนไม่ต้องการรับผิดชอบ หรือไม่ต้องการเสียสละใด ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ถ้าหากมีความรับผิดชอบหรือการเสียสละเกิดขึ้น นักเรียนจะมีเจตคติในทางลบ ด้วยเหตุนี้ จึงอาจเป็นไปได้ว่านักเรียนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ที่มีกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาก มีแนวโน้มที่จะมีเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่ำ

1.7 ตัวแปรปัจจัยด้านศาสนา จากการศึกษาพบว่าตัวแปรปัจจัยด้านศาสนาไม่มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ไม่ว่าจะเป็นตัวแปรด้านศาสนา การปฏิบัติของสงฆ์ และกิจกรรมหรือพิธีกรรมต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่า ปัจจัยด้านศาสนาจะไม่มี ความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเสียเลยที่เดียว เพียงแต่มีความสัมพันธ์กันไม่ถึงนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เท่านั้น แต่เนื่องจากมีตัวแปรตัวอื่นที่มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่า จึงมีผลทำให้เมื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์แล้ว ตัวแปรต่าง ๆ ในปัจจัยด้านศาสนาจึงไม่มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติดังกล่าว

2. ผลจากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

จากการวิจัยพบว่าตัวแปรที่สำคัญที่สุดที่เกี่ยวข้องกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งสามารถทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 11.90 ($R^2 = .1190$) คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงระดับสติปัญญาของนักเรียน นักเรียนที่มีสติปัญญาดีจะสามารถรับการถ่ายทอดเจตคติเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีองค์ประกอบของเจตคติที่เชื่อว่า สติปัญญาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้เกิดเจตคติ ตัวแปรซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับ 2 ที่เพิ่มเข้าไปแล้ว จะสามารถร่วมกันทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 16.71 ($R^2 = .1671$) คือการอบรมสั่งสอนของผู้ปกครองเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กิลฟอร์ด (Guilford, 1966) ที่ว่า การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครองสามารถพัฒนาเจตคติของนักเรียนไปในทิศทางที่พึงปรารถนาได้ ตัวแปรซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับ 3 ที่เพิ่มเข้าไปแล้วจะสามารถร่วมกันทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 18.68 ($R^2 = .1868$) คือการได้รับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากโทรทัศน์ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชาลส์ จันท์เจียวใช้ (2522) ที่ว่า "โทรทัศน์สามารถปลุกฝังเจตคติให้กับผู้ดูได้อย่างช้า ๆ แต่ว่าคงทน" และในปัจจุบันโทรทัศน์ได้มีการเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในรายการต่าง ๆ รวมทั้งการโฆษณาเป็นจำนวนมาก ตัวแปรซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับ 4 ที่เพิ่มเข้าไปแล้ว จะสามารถร่วมกันทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20.79 ($R^2 = .2079$) คือกิจกรรมในชุมชน แต่กิจกรรมในชุมชนที่เพิ่มเข้าไป ควรจะเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง ถึงแม้ว่ากิจกรรมดังกล่าวจะเป็นกิจกรรมที่ต้องมีการเสียสละเวลาหรือร่างกายเข้าร่วมด้วยก็ตาม มิฉะนั้นกิจกรรมในชุมชนที่เพิ่มเข้าไปจะทำให้เด็กเกิดเจตคติในทางที่ต่ำลงได้ ตัวแปรซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับ 5 ที่เพิ่มเข้าไปแล้วจะสามารถร่วมกันทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 21.60 ($R^2 = .2160$) คือ กิจกรรมเสริมหลักสูตรซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประมวล ตันยะ (2528) ที่ว่า "กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่สามารถปลุกฝังเจตคติที่พึงประสงค์ให้แก่เด็กนักเรียนได้" แต่กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่โรงเรียนจัดขึ้นควรเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ไม่ซ้ำซาก จนทำให้เด็กนักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย และควรเป็นกิจกรรมที่สามารถกระตุ้นให้เด็กนักเรียนเข้าร่วมด้วยความเต็มใจ ไม่ใช่เป็นการบังคับ เพราะมิฉะนั้นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เพิ่มเข้าไปจะมีผลทำให้เจตคติของนักเรียนต่ำลงได้ ตัวแปรซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับ 6 ที่เพิ่มเข้าไปแล้วจะสามารถร่วมกันทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 22.43 ($R^2 = .2243$) คือ จำนวนเงินที่นักเรียนใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อวัน อย่างไรก็ตามจำนวนเงินที่นักเรียนใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อวันนั้น ควรเป็นจำนวนเงินที่ไม่มากเกินไปจนความจำเป็นของนักเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนฝึกการใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด ซึ่งจะมีผลไปถึง

การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดด้วย ตัวแปรซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับ 7 ที่เพิ่มเข้าไปแล้ว จะสามารถร่วมกันทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 23.19 ($R^2 = .2319$) คือ การปฏิบัติของครูซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของประคินันท์ อูปรมัย (2518) ที่ว่า "เมื่อเด็กเข้าโรงเรียน เด็กจะยอมรับเจตคติต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดมาจากการปฏิบัติของครู" ดังนั้น เมื่อครูมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจึงมีผลทำให้เด็กนักเรียนเกิดเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย ตัวแปรซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับ 8 ที่เพิ่มเข้าไปแล้วจะสามารถร่วมกันทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 23.92 ($R^2 = .2392$) คือ การปฏิบัติของผู้ปกครองในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประคินันท์ อูปรมัย (2518) ที่ว่า "หากพ่อแม่ทำอะไรเป็นระเบียบเรียบร้อย และพยายามปลูกฝังความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้แก่เด็กตั้งแต่เล็ก เด็กย่อมจะมีเจตคติที่ดีต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยด้วย" ดังนั้น หากพ่อแม่ได้มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นแบบอย่างให้แก่ลูกได้เห็นแล้ว ย่อมจะมีผลทำให้ลูกเกิดเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย ตัวแปรซึ่งมีความสำคัญเป็นอันดับ 9 อันเป็นตัวแปรตัวสุดท้ายที่เพิ่มเข้าไปแล้วจะสามารถร่วมกันทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 24.55 ($R^2 = .2455$) คือ การเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน แต่การเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันที่เพิ่มเข้าไปนั้นจะส่งผลในทางลบกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียน ดังนั้น การที่จะทำให้เด็กเกิดเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น ผู้ปกครองไม่ควรเลี้ยงดูเด็กอย่างเข้มงวดกวดขัน เพราะการเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันจะทำให้เด็กเกิดความก้าวร้าว มองโลกในแง่ร้าย และเกิดพฤติกรรมไปในทางลบหรือไปในทางที่ไม่ดี

จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่าในจำนวนตัวแปรที่ศึกษาจำนวน 66 ตัวแปร จะพบตัวแปรที่เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ทั้งสิ้น 9 ตัวแปรดังกล่าว โดยตัวแปรทั้ง 9 ตัวนี้สามารถร่วมกันทำนายเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 24.55 แสดงว่ายังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกที่เกี่ยวข้องกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ไม่ได้ถูกนำมาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้

จากข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนักเรียน จากผลการวิจัยที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนมากที่สุด ดังนั้นในการสอน

ครูควรทำให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนมากที่สุด โดยพยายามแก้ไขปัญหาและช่วยเหลือเด็กอ่อนด้วยการเอาใจใส่เป็นพิเศษ มีการจัดสอนซ่อมเสริม จัดแบบฝึกหัด และวิธีสอนให้เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก พร้อมกับปลูกฝังเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับเด็กไปด้วยในขณะที่สอน นอกจากนี้ ผู้ปกครองควรให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการสอดส่องดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการเรียนของเด็กที่บ้าน คอยดูแลให้นักเรียนทำการบ้าน และงานที่ได้รับมอบหมายจากครู และ ให้นักเรียนได้ทบทวนบทเรียนอย่างสม่ำเสมอสำหรับจำนวนเงินที่นักเรียนใช้จ่ายโดยเฉลี่ยต่อวันนั้น ครูและผู้ปกครองควรฝึกให้เด็กรู้จักใช้จ่ายเงินอย่างประหยัด รู้จักใช้จ่ายเงินกับสิ่งที่มีความจำเป็น เพื่อให้เด็กเกิดเจตคติที่ดีต่อการประหยัด ซึ่งจะส่งผลไปถึงการมีเจตคติที่ดีในการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดในโอกาสต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผู้ปกครอง จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านผู้ปกครองมีตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากที่สุด โดยสังเกตจากตัวแปรที่ค้นพบทั้ง 9 ตัวแปรจะพบตัวแปรด้านผู้ปกครองถึง 3 ตัวแปร คือ การอบรมสั่งสอนของผู้ปกครอง การปฏิบัติของผู้ปกครองและการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันของผู้ปกครอง ดังนั้น โรงเรียนควรขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการให้การอบรมสั่งสอนในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่เด็กนักเรียน โดยโรงเรียนอาจทำหนังสือของความร่วมมือนำไปยังผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองได้ทราบถึงบทบาทและความสำคัญของตนเองในการที่จะช่วยให้เด็กเกิดเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ โรงเรียนควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้ปกครองในโอกาสอันสมควร เช่น เชิญผู้ปกครองมามีส่วนร่วมในการจัดนิทรรศการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนจัดขึ้น จัดส่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เป็นหนังสือ หรือแผ่นพับที่โรงเรียน หรือหน่วยงานต่าง ๆ ทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไปยังผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเหมาะสม สำหรับในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองนั้น โรงเรียนควรจะได้มีการเผยแพร่ถึงข้อดี ข้อเสีย ของการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ให้กับผู้ปกครองทราบ และส่งเสริมให้ผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูเด็กนักเรียนแบบประชาธิปไตย มากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ โดยอาจจะใช้โอกาสในวันประชุมนิเทศนักเรียน หรือในโอกาสต่าง ๆ ที่โรงเรียนเห็นว่าสมควร เพื่อให้ผู้ปกครองเลี้ยงดูบุตรหลานของตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลดีแก่ตัวนักเรียน ผู้ปกครอง และ ประเทศชาติต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโรงเรียน ปัจจัยด้านโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียน โดยเฉพาะตัวแปรด้านการปฏิบัติของครูและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังนั้นครูควรจะได้มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้นักเรียนได้รู้เป็นตัวอย่าง เช่น เมื่อครูพบเศษกระดาษบนพื้น แทนที่ครูจะเรียกใช้ให้นักเรียนเป็นผู้เก็บเศษกระดาษไปทิ้ง ครูควรจะเป็นผู้เก็บเศษกระดาษไปทิ้งด้วยตนเอง เพื่อให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี และปฏิบัติตามครูด้วยความเต็มใจ ไม่ใช่ถูกใช้หรือถูกบังคับให้ทำ นอกจากนี้ครูควรหลีกเลี่ยง

จากการใช้วัสดุที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ไม้ใช้โฟมในการทำอุปกรณ์การสอน หรือไม้ใช้โฟมในการตกแต่งอาคารสถานที่ในโรงเรียน และห้ามไม่ให้มีการนำอาหารที่บรรจุกล่องโฟม หรืออาหารที่ผสมสีที่เป็นอันตรายมาจำหน่ายในโรงเรียน เป็นต้น สำหรับกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น โรงเรียนควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมและสม่ำเสมอ กิจกรรมที่จัดขึ้นควรให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ มิใช่เป็นการบังคับ ดังนั้น กิจกรรมที่จัดขึ้นควรเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและสนุกสนาน ควรมีการพานักเรียนไปทัศนศึกษาสถานที่ต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่ดี และไม่ดี เพื่อให้นักเรียนได้เห็นข้อเปรียบเทียบ และเกิดเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามมาในที่สุด

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อน จากผลการวิจัย ถึงแม้ว่าปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อนจะไม่เกี่ยวข้องกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่จากการศึกษาถึงตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพบว่า การเลียนแบบเพื่อนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านกลุ่มเพื่อนก็มีความสำคัญกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเช่นกัน แต่มีความเกี่ยวข้องน้อยกว่าปัจจัยตัวอื่นที่นำมาศึกษา ดังนั้นครูและผู้บริหารจึงควรใช้การอบรมสั่งสอนนักเรียนในการที่จะเลือกคบเพื่อนที่ดี ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น และในขณะเดียวกัน ครูและผู้บริหารก็ควรอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นเพื่อนที่ดีของทุกคนด้วย เช่น ไม่ปฏิบัติตัวเป็นเด็กเกเร ก้าวร้าว ขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เป็นต้น

5. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสื่อมวลชน จากผลการวิจัยพบว่าสื่อมวลชนมีความเกี่ยวข้องกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียน โดยเฉพาะสื่อมวลชนที่เป็นโทรทัศน์ ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันได้มีหน่วยงานหรือองค์การต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชนได้ให้ความสนใจต่อการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร และเจตคติ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนมากขึ้น โดยมีการผลิตสื่อต่าง ๆ ผ่านทางโทรทัศน์ ทั้งที่เป็นภาพยนตร์ ข่าว สารคดี โฆษณา ฯลฯ ดังนั้น จึงเป็นโอกาสดีที่ครูจะใช้สื่อทางโทรทัศน์ดังกล่าว ในการสร้างเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่ นักเรียน โดยการแนะนำรายการที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้นักเรียนได้ชม มีการประกวด แข่งขัน ในการรวบรวมชื่อรายการ หรือ โฆษณาที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้โรงเรียนยังสามารถนำภาพยนตร์ สารคดี โฆษณาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเผยแพร่ให้แก่ นักเรียน โดยผ่านสื่อทางโทรทัศน์ ให้เด็กได้ชมในช่วงตอนเช้าก่อนเข้าเรียนหรือในช่วงตอนพักกลางวัน เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับชุมชน จากการวิจัยพบว่ากิจกรรมในชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในทางลบ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ควรคำนึงถึงความเหมาะสมทั้งในเรื่องโอกาส วัน เวลา และค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ครูและผู้บริหารควรปลูกฝังให้นักเรียนตระหนักถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบและความเสียสละในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสังคม

และควรให้ความร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ

7. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศาสนา จากผลการวิจัยถึงแม้ว่าจะไม่พบว่าปัจจัยด้านศาสนามีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่จากการศึกษาข้อมูลที่นักเรียนตอบแบบสอบถามพบว่า ศาสนามีบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น วัดหรือพระสงฆ์ ควรจะเพิ่มบทบาทในการปลูกฝังเจตคติในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในบริเวณวัดหรือใกล้กับวัด จึงนับเป็นโอกาสที่ดีและสะดวกที่พระสงฆ์จะถ่ายทอดเจตคติดังกล่าวให้แก่นักเรียน โดยจัดสภาพแวดล้อมในวัดให้สะอาด เป็นระเบียบร่มรื่น สวยงาม เทศนาสั่งสอนนักเรียนให้เห็นถึงคำสอนของศาสนาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ในปัจจุบันได้มีหลักสูตรพระสังฆาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมพระสงฆ์ เรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้นพระสงฆ์ที่ได้รับการอบรมหลักสูตรดังกล่าว น่าจะเป็นแกนนำที่ดีในการสร้างเจตคติที่มีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้แก่นักเรียนได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรได้มีการนำเอาตัวแปรตัวอื่น ๆ ที่ยังไม่ได้ศึกษามาศึกษาเพิ่มเติม เช่น อายุของนักเรียน ขนาดของโรงเรียน ระดับชั้นเรียน การผ่านการอบรมในเรื่องสิ่งแวดล้อมของครู เป็นต้น
2. ควรมีการคิดสรรตัวแปรก่อนที่จะนำมาศึกษาเพื่อเป็นการประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย
3. ควรมีการศึกษาในลักษณะเดียวกันนี้ กับนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนสังกัดอื่น เช่น โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาท้องถิ่น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน โรงเรียนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เป็นต้น เพื่อนำเอาข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบกัน